

Prehľad

**Priame zahraničné rozvojové investície:
najvyšší prínos pri najnižších nákladoch**

Overview

**Foreign Direct Investment for Development :
Maximising Benefits, Minimising Costs
Slovak translation**

Prehľady sú preložené výňatky z publikácií OECD.
Možno ich získať bezplatne cez internetové kníhkupectvo
www.oecd.org/bookshop/

Tento Prehľad nie je oficiálnym prekladom OECD.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ

Úvod

Priame zahraničné investície (FDI) sú integrálnou súčasťou otvoreného a účinného medzinárodného ekonomického systému a hlavným katalyzátorom rozvoja. Pritom prínos FDI nerastie vo všetkých krajinách, sektoroch a miestnych komunitách automaticky a rovnako. Prilákanie FDI do väčšieho množstva rozvojových krajín a plné využitie prínosu FDI pre rozvoj závisí od politiky jednotlivých krajín a od architektúry medzinárodných investícií. Je to výzva predovšetkým hostiteľským krajinám, ktoré musia zaviesť prehľadné, široko zamerané a efektívne prostredie pre investície a pre vytvorenie ľudských a inštitucionálnych kapacít pre ich uvedenie do praxe.

Keďže väčšina finančných tokov pochádza z krajín OECD, rozvinuté krajiny môžu pomôcť pohnúť tento program dopredu. Rozvojovým krajinám môžu uľahčiť vstup na medzinárodné trhy a k technológiám a všeobecne môžu zaistiť, aby politika rozvoja bola koherentná; použiť Zahraničnú rozvojovú pomoc (ODA) na presadenie verejných/súkromných investičných projektov; povzbudiť nečlenské krajiny OECD k ďalšej integrácii do pravidlami riadenej medzinárodnej sústavy investícií; aktívne propagovať Smernice OECD pre nadnárodné podniky (Guidelines for Multinational Enterprises) spolu s ďalšími prvkami Deklarácie OECD o medzinárodných investíciách (Declaration on International Investment) a s nečlenskými krajinami zdieľať z posudkov vychádzajúci pohľad OECD na vytváranie investičných kapacít.

Zhrnutie a závery

Súčasná štúdia sa zameriava na čo najvyšší prínos plynúci z realizovaných investícií zahraničných korporácií...

Rozvojové krajiny, novo vznikajúce ekonomiky a krajiny s transformujúcou sa ekonomikou stále častejšie chápu FDI ako zdroj ekonomického rozvoja a modernizácie, rastu príjmov a zamestnanosti. Mnohé krajiny liberalizovali svoje FDI režimy a podnikli ďalšie opatrenia na prilákanie investícií. Zaoberali sa otázkou, aké budú najlepšie domáce opatrenia na zaistenie čo najvyššieho prínosu zahraničných subjektov pre domácu ekonomiku. Štúdia pod názvom „Priame zahraničné rozvojové investície“ sa predovšetkým snaží odpovedať na druhú otázku tým, že sa sústreďuje na celkový efekt FDI na makroekonomický rast a ďalšie ekonomicky prínosné procesy a na spôsoby, ktorými sa tieto prínosy uplatňujú.

Celkové prínosy FDI pre rozvojovú krajinu sú dobre zdokumentované. Pokiaľ sú v hostiteľskej krajine uplatnené náležité opatrenia a existuje v nej základný stupeň rozvoja, väčšina štúdií dokazuje, že vďaka FDI dochádza k technologickému rozmachu, FDI napomáhajú vytvárať ľudský kapitál, prispievajú k medzinárodnej obchodnej integrácii, pomáhajú vytvoriť konkurenčnejšie obchodné prostredie a posilňujú rozvoj podnikania. To všetko prispieva k vyššiemu ekonomickému rastu, ktorý predstavuje najsilnejšiu zbraň pri odstraňovaní chudoby v rozvojových krajinách. Okrem striktné ekonomického úžitku môžu FDI pomôcť zlepšiť environmentálne a sociálne podmienky v hostiteľskej krajine napríklad uvedením „čistejšej technológie“ a vedením k sociálne zodpovednejšej podnikovej politike.

...a zároveň posudzuje možné náklady a navrhuje spôsoby, ako ich znížiť.

Táto správa sa nesústreďuje výhradne na kladné rozvojové účinky FDI. Zaoberá sa takisto starosťami ohľadne možných nevýhod pre hostiteľskú ekonomiku, či už nevýhod ekonomických, alebo neekonomických. Aj keď mnohé nevýhody, v tejto správe označované ako „náklady“, nepochybne odzrkadľujú nedostatky v domácej politike hostiteľských krajín, môžu nastať významné prekážky, pokiaľ sa tieto nedostatky neodstránia. Prípadné nevýhody zahŕňajú zhoršenie platobnej rovnováhy, ak zisky plynú do krajiny pôvodu (aj keď táto situácia býva často vykompenzovaná príjmami z FDI),

nedostatok pozitívneho napojenia na miestne komunity, potenciálne škodlivý dopad FDI na životné prostredie, najmä v ťažobnom a ťažkom priemysle, rozvrat sociálnej štruktúry prostredníctvom zrýchlenej komercializácie v menej rozvinutých krajinách a účinky konkurencie na vnútroštátne trhy. Predstavitelia niektorých hostiteľských krajín vnímajú rastúcu závislosť na medzinárodne pôsobiacich korporáciách ako stratu politickej suverenity. Aj niektoré očakávané prínosy môžu uniknúť, pokiaľ napríklad hostiteľská ekonomika vo svojom súčasnom stave ekonomického rozvoja nie je schopná využiť prostredníctvom FDI zavedené technológie, alebo know-how.

1. Trendy

V rokoch 1999 a 2000 dosiahli FDI nové rekordy

Mohutnosť finančných tokov FDI v minulom desaťročí naďalej prinášala nové rekordy, až kým v roku 2001 nedošlo k poklesu. V roku 2000 dosiahli celkové svetové finančné toky hodnotu 1,3 bilióna amerických dolárov (USD) – alebo štvornásobok úrovne o päť rokov skôr. Viac ako 80% príjemcov týchto finančných tokov a viac než 90% iniciátorov týchto tokov sa nachádzalo v „rozvojových krajinách“. Rozpis finančných tokov z krajín OECD ukazuje Tabuľka 1.

Tabuľka 1. OECD FDI toky podľa oblastí

	V miliónoch USD				%			
	1985	1990	1995	2000	1985	1990	1995	2000
SVET:	61 277	235 836	335 194	1 068 786	100	100	100	100
<i>z toho:</i>								
krajiny OECD	42 055	189 166	263 716	904 349	68,6	80,2	79,7	84,6
nečlenské krajiny OECD	19 222	46 670	71 437	137 747	31,4	19,8	21,3	12,9
<i>Z toho:</i>								
Afrika	404	195	3 100	7 267	0,7	0,1	0,9	0,7
Ázia*	2 171	12 650	25 106	29 494	3,5	5,4	7,5	2,8
Európa*	8	408	3 570	14 026	0,0	0,2	1,1	1,3
Latinská Amerika a Karibik	9 101	118 948	23 632	68 374	14,9	8,0	7,1	6,4
Blízky Východ	212	1 056	1 936	1 571	0,3	0,4	0,6	0,1
Nerozdelené	7 325	13 413	14 093	17 015	12,0	5,7	4,2	1,6

* Okrem krajín OECD

Zdroj: „International Direct Investment Statistics” OECD [Štatistika priamych medzinárodných investícií OECD]

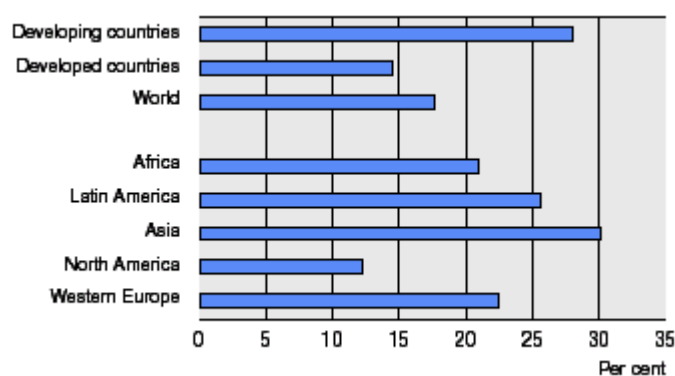
... a aj keď rozvinuté krajiny boli hlavnými príjemcami, rozvojové krajiny takisto obdržali ekonomicky významné obnosy...

Obmedzený podiel FDI, ktorý putuje do rozvojových krajín, je rozdeľovaný veľmi nevyrovnane, keďže dve tretiny celkových finančných tokov od členov OECD do nečlenských krajín plynie do Ázie a Latinskej Ameriky. V rámci regiónov existujú silné koncentrácie na pár krajín, ako Čína a Singapur v prípade Ázie. Aj napriek tomu finančný príliv od FDI pre mnohé rozvojové krajiny predstavuje významné čiastky, z ktorých niektoré zaznamenávajú takú úroveň FDI, ktorá v pomere k veľkosti domácej ekonomiky zatieňuje najväčšie ekonomiky OECD (Graf 1). Navyše v celosvetovom meradle toky od FDI do rozvojových krajín v súčasnosti zoširoka zatieňujú oficiálnu rozvojovú pomoc, čím ešte viac zdôrazňujú potrebu zamerať sa na využitie FDI ako nástroja ekonomického rozvoja. Zjavný problém afrického kontinentu prilákať FDI sa v krátkosti rozoberá v Tabuľke 1.

... prevládajúcou formou sú investície na zelenej lúke

V posledných rokoch čoraz viac FDI bolo výsledkom fúzií a skúpenia kontrolného balíka akcií (M&As). Čiastočne odzrkadľuje to veľký počet prevzatých transatlantických korporácií, a čiastočne je dôsledkom zavádzania privatizačných programov na širokú škálu, ktoré boli v 90. rokoch prijaté vo väčšine krajín sveta. Prevládajúcou formou vstupu priamych investorov v rozvojových krajinách sú investície na zelenej lúke, nasledované účasťou zahraničných spoločností na privatizačnom procese.

Graf 1. Podiel FDI 2000 (časť Hrubého národného produktu)

Zdroj: UNCTAD.

Percentá

Rozvojové krajiny, rozvinuté krajiny, svet, Afrika, Latinská Amerika, Ázia, Severná, Amerika, Západná Európa

Tabuľka 1. Príliv FDI v Afrike

Celý africký kontinent (okrem Južnej Afriky) obdržal v roku 2000 príjmy od FDI v odhadovanej výške 8,2 miliardy amerických dolárov. Pre porovnanie, táto čiastka sa rovná množstvu príjmov z FDI, ktoré tento rok prúdili do Fínska, a predstavuje len 0,6 percenta z celkových tokov FDI vo svete. Mnoho súčasných štúdií sa zaoberalo možnými dôvodmi tohto zdanlivo obrovského zlyhania snáh afrických krajín prilákať zahraničných investorov.

Hlavnými faktormi lákajúcimi FDI do Afriky v minulých desaťročiach sa zdá byť dostupnosť prírodných zdrojov v hostiteľských krajinách (napr. investície do ropného priemyslu Nigérie a Angoly) a v menšej miere veľkosť domácich ekonomík. Dôvody malého prieniku FDI do väčšiny afrických krajín sú pravdepodobne tie isté, ako tie, ktoré prispievajú k všeobecne nízkemu podielu súkromných investícií na hrubom národnom produkte v rámci celého kontinentu. Štúdie to prisudzujú skutočnosti, že zatiaľ čo hrubá návratnosť investícií môže byť v Afrike veľmi vysoká, jej protiváhou bývajú vysoké dane a značné riziko kapitálových strát. Pokiaľ ide o rizikové faktory, analytici sa v súčasnej dobe zhodujú na troch najdôležitejších: makroekonomická nestabilita, strata majetku vzhľadom na nevymáhateľnosť zmlúv a fyzické ničenie počas ozbrojených konfliktov. Najmä druhý z uvedených dôvodov môže významným spôsobom odrádzať investorov žijúcich v zahraničí, pretože spravidla bývajú vylúčení z neformálnej spleti zmlúv a vymáhání, ktorá sa rozmáha vďaka absencii prehľadného právneho systému.

V nedávnych štúdiách bolo navrhnutých niekoľko ďalších faktorov, ktoré brzdia FDI, a to najmä upätosť na zažitú národnú ekonomickú politiku, nízka úroveň sociálnych služieb a uzatvorený spôsob obchodovania. Aj tam, kde sa prekážky pre FDI nezdaajú neprekonateľné, môžu mať investori vážne dôvody pre zaujatie vyčkávacieho postoja. FDI (najmä investície na zelenej lúke) obsahujú dôležitý nezvratný prvok, takže tam, kde investori vidia zvýšené riziko, by ponuky museli byť ohromujúce, aby ich primáli k využitiu FDI, než aby ustúpili od svojich úmyslov. Tento problém sa ďalej zhoršuje tam, kde vďaka nedostatku demokracie alebo iných druhov politickej legitimity je systém vlády náchylný k náhlým zmenám. A nakoniec, ako faktor bol označený nedostatok účinných regionálnych obchodných integračných snáh. Vďaka tomu ostávajú národné trhy malé a tempo ich rastu je pomalé (v niektorých prípadoch dokonca dochádza k poklesu).

Niekoľko krajín však bolo schopných prilákať FDI, zjavne vďaka kvalite svojej domácej obchodnej klímy. Krajiny ako Mozambik, Namíbia, Senegal a Mali začali byť koncom 90. rokov vnímané ako krajiny s priaznivým prostredím pre investície. Zdá sa, že je to predovšetkým výsledok vládnej politiky obchodnej liberalizácie, zahájenia programov privatizácie, modernizácie investičných zákonov a prijatia medzinárodných zmlúv FDI; vypracovania niekoľkých prioritných projektov so širším ekonomickým dopadom a napokon zaistenia rozsiahlej publicity, zameranej na informovanie investorov o týchto zlepšeniach

1. E. Hernández-Catá (2000), "Ekonomický rast a investície v subsaharskej Afrike: Čo môžeme urobiť?", diskusný príspevok MMF, PDP/00/4.[Raising Growth and Investment in Sub-Saharan Africa: What Can Be Done?]
2. napríklad, D. Dollar and W. Easterly (1998), "Hľadanie riešenia: Pomoc, investície a prístupy k Afrike", pracovný materiál Svetovej banky.[The Search for the Key: Aid, Investment and Policies in Africa]
3. L. Serván (1996), "Nezvratnosť, neistota a súkromné investície: Analytické okruhy a niekoľko lekcí pre Afriku", pracovný materiál Svetovej banky.[Irreversibility, Uncertainty and Private Investment: Analytical Issues and Some Lessons for Africa]
4. N. Odenthal (2001), "FDI v subsaharskej Afrike", technický materiál č. 173, Rozvojové centrum OECD.[FDI in Sub-Saharan Africa]
5. J. Morisset (2000), "Priame zahraničné investície v Afrike: Metódy majú svoj význam", pracovný materiál Svetovej banky.[Foreign Direct Investment in Africa: Policies also Matter]

II. FDI a rast

Široko sa akceptuje „dodatkový“ vplyv FDI na rast. Jeho rozsah je však menej známy...

Okrem počiatočného makroekonomického stimulu FDI takisto ovplyvňujú rast zvyšovaním celkového faktoru produktivity a zvyšovaním efektívnosti využívania zdrojov v prijímajúcej ekonomike. Toto prebieha tromi spôsobmi: prepojením FDI a zahraničných obchodných finančných tokov, externým pôsobením na charakter obchodného sektoru hostiteľskej krajiny a priamym vplyvom na štrukturálne faktory hostiteľskej ekonomiky.

Výsledkom väčšiny empirických štúdií je poznatok, že FDI prispievajú tak k faktoru produktivity, ako aj k rastu príjmov hostiteľských krajín nad rámec dôsledkov, ktoré by vyvolávali len domáce investície. Je ale obtiažnejšie zhodnotiť rozsah tohto vplyvu, keďže veľká časť prílivu FDI do rozvojových krajín sa obvykle spája s neobvykle vysokým stupňom rastu, vyvolaným odlišnými faktormi. Zďaleka nie je jasné, či pozitívne účinky FDI, ako sa občas zvykne tvrdiť, sú oslabené „vytlačením“ domácich investícií. Niektorí odborníci našli dôkazy o uvedenom vytlačovaní, zatiaľ čo iní dochádzajú k záveru, že FDI vlastne môže pomáhať rastu domácich investícií. V každom prípade, aj pokiaľ dochádza k vytlačovaniu, výsledný účinok všeobecne ostáva prospešný, prinajmenšom preto, že táto náhrada máva za následok uvoľnenie nedostatkových domácich fondov na iné investičné účely.

... najmä v najmenej rozvinutých krajinách, kde nízke vzdelanostné a technologické štandardy a slabé finančné trhy môžu prínosy brzdiť.

V najmenej rozvinutých ekonomikách sa zdá, že FDI majú o niečo menší vplyv na rast, čo sa prisudzuje prítomnosti „medzných externých vplyvov“. Rozvojové krajiny zjavne potrebujú dosiahnuť určitú úroveň vývoja vzdelania, technológie, infraštruktúry a zdravotníctva, než budú schopné ťažiť zo zahraničnej prítomnosti na svojich trhoch. Niektorým krajinám môžu znemožniť plné využitie prínosu FDI nedokonalé a nerozvinuté finančné trhy. Nedostatočná aktivita na poli financií postihuje domáce podniky omnoho viac, než nadnárodné spoločnosti. V niektorých prípadoch to môže viesť k nedostatku finančných zdrojov, ktorý im bráni chopiť sa obchodných príležitostí, vyplývajúcich z prítomnosti zahraničných subjektov. Účasť zahraničných investorov na fyzickej infraštruktúre a vo finančných sektoroch (podmienená primeranými regulačnými opatreniami) môže v týchto dvoch oblastiach významne pomôcť.

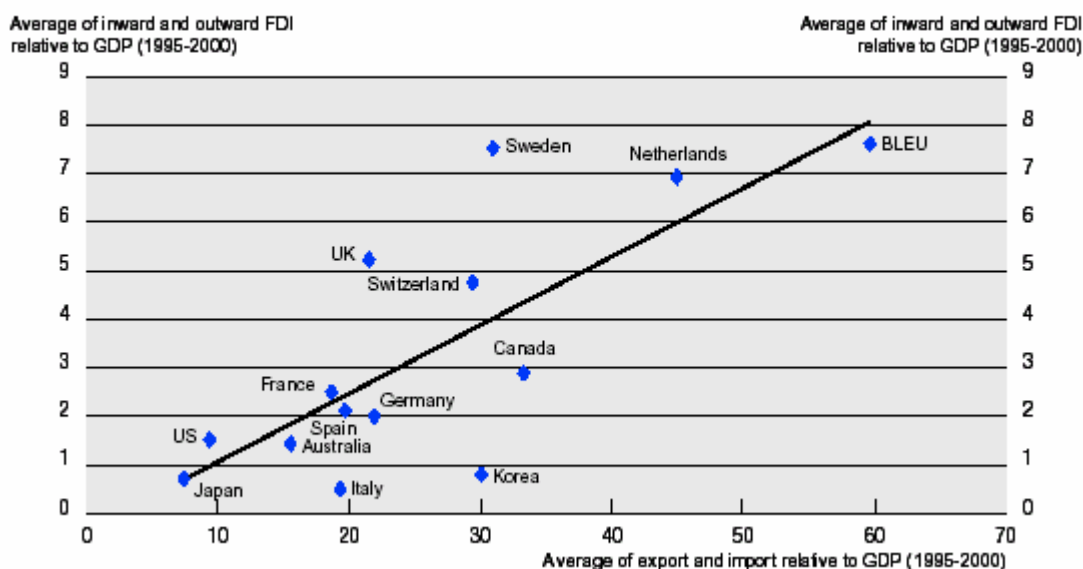
a) Obchod a investície

Aj keď sa empirické dôkazy o vplyve FDI na zahraničný obchod hostiteľskej krajiny významne líšia v rôznych krajinách a ekonomických sektoroch, dochádza k zhode v tom, že obchodné väzby je potrebné chápať v širších súvislostiach, než len ako priamy dopad investícií na vývoz a dovoz. Hlavný obchodný prínos FDI pre rozvojové krajiny spočíva v dlhodobom prínose užšej integrácie hostiteľskej ekonomiky do svetovej ekonomiky v procese, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobí vyšší vývoz a dovoz. Inými slovami, obchod a investície sú stále viac vnímané ako navzájom sa posilňujúce cezhraničné toky aktivít. Vláda hostiteľskej krajiny však musí posúdiť aj krátko- a strednodobé dopady FDI na zahraničný obchod, najmä pokiaľ sa potýka s tlakom nedostatku finančnej hotovosti. Niekedy sa takisto musí vyrovnáť s otázkou, či niektoré z transakcií podnikov, vlastnených zahraničím, spolu s materskými spoločnosťami neznižujú zahraničné rezervy.

FDI sa všeobecne objavujú v spojení so širšou medzinárodnou obchodnou integráciou, ktorá môže odzrkadľovať rastúcu vertikálnu integráciu a zároveň ustanovenia nadnárodných distribučných sietí.

V priebehu rozvoja ekonomík jednotlivých krajín a pri dosiahnutí štatútu vyspelého štátu prispieva príviv FDI k ich ďalšej integrácii do globálnej ekonomiky a to pretváraním a posilňovaním tokov zahraničného obchodu (väzbu medzi otvorenosťou voči obchodu a investíciám ilustruje Graf 2). Svoju úlohu tu zjavne zohráva niekoľko faktorov. Tieto faktory zahŕňajú rozvoj a posilňovanie medzinárodných sietí podobných podnikov a rastúci význam zahraničných pobočiek v distribučnej stratégii nadnárodných korporácií. Z toho naopak vyplýva, že potenciálne hostiteľské krajiny by mali považovať politiku otvorenosti voči medzinárodnému obchodu za zásadnú vo svojej stratégii a že obmedzovaním dovozu z rozvojových krajín limitujú domáce krajiny schopnosť hostiteľských krajín prilákať priame zahraničné investície. Hostiteľské krajiny by mali zvážiť stratégiu prilákania FDI pomocou zväčšovania veľkosti príslušného trhu sledovaním politiky regionálnej obchodnej liberalizácie a integrácie.

Graf 2. Otvorenosť voči FDI a obchodu

Zdroj: Štatistiky medzinárodných priamych investícií OECD a Ekonomický výhľad OECD.

Priemer vývozu a dovozu v pomere k hrubému národnému produktu (1995-2000)

Švédsko Holandsko BLEU

Veľká Británia, Švajčiarsko, Kanada, Kórea, Nemecko, Španielsko, Francúzsko, USA, Austrália, Taliansko, Japonsko

Priemerná výška vnútorných a vonkajších FDI

v pomere k HDP (1995-2000)

Priemerná výška vnútorných a vonkajších FDI

v pomere k HDP (1995-2000)

Schopnosť FDI prispievať k rozvoju exportného potenciálu závisí od súvislostí. Exportné zóny môžu byť nástrojom na užšiu integráciu do svetového obchodu, avšak tieto nástroje niečo stoja.

Schopnosť hostiteľskej krajiny využiť FDI ako prostriedok na krátko- a dlhodobé zvýšenie exportu je nutné vnímať v súvislostiach. Jednoznačné príklady posilnenia vývozu prostredníctvom FDI nájdeme tam, kde zahraničné investície pomáhajú host'ujúcim krajinám, disponujúcim obmedzenými financiami, aby využili buď svoje nerastné bohatstvo (napr. zahraničné investície smerované do odvetvia ťažby nerastov), alebo svoju zemepisnú polohu (napr. investície do niektorých tranzitných ekonomík). Stále väčšiu pozornosť priťahujú cieľené opatrenia na využitie prospešnosti FDI na užšiu integráciu host'ujúcich ekonomík do medzinárodných obchodných tokov a to najmä prostredníctvom zriadenia exportných zón (EPZ). V mnohých prípadoch exportné zóny prispeli v rozvojových krajinách k zvýšeniu dovozu a vývozu. Nie je ale celkom jasné, či prínos pre domácu ekonomiku ospravedlňuje nevýhody, ako je čerpanie z verejných prostriedkov na udržiavanie EPZ, alebo riziká, ako je vytváranie nerovného postavenia domácich a zahraničných podnikov a s tým súvisiaci faktor vzniku medzinárodnej vojny v oblasti ponúk.

FDI všeobecne nie sú správnym nástrojom pre stratégie na náhradu dovozu.

Súčasnú štúdiu nepodporujú predpoklad, že menej rozvinuté krajiny môžu využiť príliv FDI ako náhradu za dovoz. FDI skôr vedie k zvýšenému dovozu, ktorý sa postupne znižuje, keď domáce spoločnosti získavajú fortieľ v oblasti subdodávok nadnárodným koncernom.

b) Transfery technológie

Ekonomická literatúra označuje transfery technológie ako najdôležitejší kanál, pomocou ktorého prítomnosť zahraničných korporácií môže vytvoriť priaznivé prostredie v hostiteľskej ekonomike. Nadnárodné korporácie sú v priemyselne vyspelom svete najdôležitejším zdrojom podnikového výskumu a vývoja (R&D) a obvykle majú k dispozícii technológiu na vyššom stupni, než tá, ktorá je dostupná v rozvojových krajinách, takže majú potenciál vyvolať značný technologický rozvoj. Avšak vplyv nadnárodných spoločností na tento rozvoj sa v rámci jednotlivých súvislostí a sektorov líši.

Transfery technológie sú dôležitým aspektom prítomnosti nadnárodných korporácií, najmä prostredníctvom vertikálnych väzieb...

Transfery technológie a deľba práce prostredníctvom štyroch vzájomne prepojených kanálov: vertikálne väzby na dodávateľa alebo kupujúceho v hostiteľských krajinách; horizontálne väzby na konkurujúce si alebo dopĺňajúce sa spoločnosti v tom istom odvetví, migrácia kvalifikovaných pracovných síl a internacionalizácia R&D. Dôkazy o pozitívnom rozvoji sú najkonzistentnejšie v prípade vertikálnych väzieb, konkrétne pri „spätnej“ väzbe na miestnych dodávateľov v rozvojových krajinách. Nadnárodné korporácie poskytujú technickú pomoc, školenia a ďalšie informácie o tom, ako zvýšiť kvalitu produktov dodávateľa. Mnoho nadnárodných korporácií pomáha domácim dodávateľom pri nákupe surovín a medziproduktov a pri modernizácii či skvalitňovaní výrobných prostriedkov.

... zatiaľ čo dôležitosť horizontálnych väzieb zostáva aj naďalej sporná.

Je obtiažne získať spoľahlivé empirické dôkazy o horizontálnom rozvoji, pretože vstup nadnárodnej korporácie do menej rozvinutých ekonomík ovplyvňuje štruktúru miestneho trhu spôsobom, ktorý výskum môže len dosť ťažko zachytiť. Existuje pomerne málo štúdií o horizontálnom rozmere a aj tie priniesli zmiešané výsledky. Jedným z dôvodov môže byť snaha zahraničných podnikov zabrániť rozvoju know-how u svojej bezprostrednej konkurencie. Nedávne dôkazy naznačujú, že horizontálny rozvoj je dôležitejší medzi podnikmi, pôsobiacimi v odlišných sektoroch.

Rastový účinok závisí od „relevancie“ zahraničných technológií a od základného technologického stupňa hostiteľskej krajiny.

Výnimka sa týka relevancie dovezených technológií. Aby dovoz technológie znamenal prínos, musia byť technológie relevantné pre obchodný sektor hostiteľskej krajiny, nielen pre spoločnosť, ktorá technológiu prijíma ako prvá. Technologická úroveň obchodného sektoru hostiteľskej krajiny má veľký význam. Existujú dôkazy, ktoré tvrdia, že na to, aby FDI mali na produktivitu pozitívnejší vplyv, než domáce investície, musí byť „technologická priepasť“ medzi domácimi podnikmi a zahraničnými investormi pomerne malá. Tam, kde prevažujú významné rozdiely, alebo kde je celková technologická úroveň hostiteľskej krajiny nízka, je nepravdepodobné, že domáce podniky budú schopné absorbovať zahraničné technológie dovezené nadnárodnými korporáciami.

c) Posilnenie ľudského kapitálu

Hlavný vplyv FDI na ľudský kapitál v rozvojových krajinách sa zdá byť nepriamy, neobjavuje sa v prvom rade vďaka snahám nadnárodných korporácií, ale skôr vďaka vládnej politike, snažiacej sa prilákať FDI pomocou posilneného ľudského kapitálu. Akonáhle sú jednotlivci zamestnávaní v pobočkách nadnárodných korporácií, ich ľudský kapitál môže byť naďalej posilňovaný školením a učením sa pri práci. Tieto pobočky takisto môžu mať pozitívny vplyv na posilňovanie ľudského kapitálu v iných podnikoch, na ktoré môžu mať väzby, vrátane dodávateľov. Takéto posilnenie môže prinášať ďalšie efekty, keď sa pracovné sily presúvajú k iným firmám a z niektorých zamestnancov sa stávajú podnikatelia. Čiže otázka posilnenia ľudského kapitálu je úzko prepojená s inými, širšie zameranými otázkami rozvoja.

Ľudský kapitál je významnou súčasťou ponuky jednotlivých krajín. Mal by byť dosiahnutý určitý minimálny stupeň vzdelanosti...

Investovanie do všeobecného vzdelania a ďalšieho obecného ľudského kapitálu ma pre vytváranie priaznivého prostredia pre FDI kľúčový význam. Dosiahnutie určitého minimálneho stupňa vzdelanosti je dôležité tak pre schopnosť krajiny prilákať FDI, ako aj pre maximálne navýšenie ľudského kapitálu vďaka prítomnosti zahraničných podnikov. Minimálna úroveň sa v rôznych odvetviach líši a podľa ďalších charakteristík v prostredí hostiteľskej krajiny je nepravdepodobné, že by sa vďaka samotnému vzdelaniu stala krajina atraktívna pre zahraničných investorov. Ak sa však pripustí, aby medzi zahraničnými vstupmi a zvyškom hostiteľskej ekonomiky ostávala priepasť, akýkoľvek významný prínos je nepravdepodobný.

...a mali by sa rešpektovať základné štandardy trhu práce.

Dôležitými prvkami príťažlivosti prostredia sú štandardy trhu práce hostiteľskej krajiny. Učinením krokov proti diskriminácii a zneužívaniu pomáhajú zamestnancom zvýšiť si svoj ľudský kapitál a posilňujú takto orientovanú motiváciu. Takisto trh práce, ktorého účastníci majú určitý stupeň zabezpečenia spoločenského prijatia, býva flexibilnejší, čo predstavuje kľúč k úspechu ekonomických stratégií, vychádzajúcich z ľudského kapitálu. Poskytuje prostredie, v ktorom nadnárodné korporácie, sídliace v krajinách OECD môžu ľahšie operovať, pričom uplatňujú štandardy svojej domácej krajiny a prispievajú k rozvoju ľudského kapitálu. Jednou zo stratégií na dosiahnutie tohto cieľa je širšie uplatňovanie Deklarácie OECD o medzinárodných investíciách a nadnárodných podnikoch, prostredníctvom ktorej sa rozširuje prijímanie princípov, zakotvených v Smerniciach pre nadnárodné spoločnosti.

Základom zostáva všeobecné vzdelanie v hostiteľskej ekonomike. Posilňovanie ľudského kapitálu prostredníctvom pobočiek zahraničných podnikov môže byť jeho užitočným doplnením...

Zatiaľ čo prospešnosť prítomnosti nadnárodných korporácií pre posilnenie ľudského kapitálu sa široko akceptuje, je takisto zrejmé, že má podstatne menší vplyv, než všeobecné (verejné) vzdelávanie. Prospešné účinky školenia poskytovaného v rámci FDI môžu dopĺňať, ale nie nahradiť všeobecný rast remeselnej zručnosti. Prítomnosť nadnárodných spoločností môže však byť užitočná ako príklad, pretože vďaka dopytu týchto podnikov po kvalifikovanej pracovnej sile môžu úrady hostiteľskej krajiny rýchle určovať, po akých remeslách je dopyt. Tieto úrady by teda mali tento dopyt včas uspokojiť a zároveň poskytovať vzdelanie, ktoré má všeobecné uplatnenie a neuprednostňuje jednotlivé odbory.

... najmä vzhľadom na to, že nadnárodné korporácie väčšinou poskytujú viac školení než domáce podniky.

Z empirickej skúsenosti vyplýva, že akonáhle situácia v celej krajine a v jednotlivých sektoroch zostáva aj naďalej nevyrovnaná, nadnárodné korporácie obvykle poskytujú viac školení a iných foriem zvyšovania ľudského kapitálu než domáce podniky. Dôkazy o tom, že takto vytvorený ľudský kapitál sa rozširuje do zvyšku hostiteľskej ekonomiky, sú však omnoho slabšie. Takéto rozšírenie môže okrem iných stratégií podporiť politika na posilnenie flexibility trhu práce.

Technologické a vzdelanostné úspechy sa navzájom podporujú, čo by mohlo byť argumentom pre koordinovaný prístup národohospodárov.

Úroveň ľudského kapitálu a jeho rozvoj sú úzko prepojené s príchodom technológie. Konkrétne technologicky rozvinuté sektory a hostiteľské krajiny pravdepodobnejšie zaznamenávajú rozvoj ľudského kapitálu a naopak, v ekonomikách s vysokým prvkom ľudského kapitálu sú vhodnejšie na príchod technológií. Z tohto vyplýva, že snahy vyťažiť z príchodu technológie a rozvoja ľudského kapitálu by mohli nadobudnúť efektívnosť, keď sa politika technologického a vzdelanostného rozvoja vykonáva koordinovane.

d) Konkurencia

FDI a prítomnosť nadnárodných korporácií môžu významne ovplyvniť konkurenciu na trhoch hostiteľskej krajiny. Ak však neexistuje žiadny všeobecne prijímaný spôsob merania stupňa konkurencie na danom trhu, je možné dospieť k niekoľkým záverom na základe empirických zistení. Prítomnosť zahraničných podnikov môže významne prispieť k ekonomickému rozvoju prostredníctvom domácej konkurencie, čo následne vedie k nižším cenám, vyššej produktivite a efektívnejšiemu rozdeleniu zdrojov. Naopak vstup nadnárodných spoločností takisto zvyšuje stupeň koncentrácie na trhoch hostiteľskej krajiny, čo môže negatívne ovplyvniť konkurenciu. Na veľkosť tohto rizika vplyva niekoľko faktorov: vstupné bariéry sú vysoké, hostiteľská krajina je malá, nový subjekt má významnú pozíciu na medzinárodných trhoch, alebo zákony o konkurencii v hostiteľskej krajine sú slabé, alebo slabo uplatňované.

Odozvou na M&A a stratégie podnikovej spolupráce bolo zvýšenie koncentrácie trhu.

Celosvetová koncentrácia trhov od začiatku 90. rokov vzhľadom na vlnu M&A podstatne narástla, čo zmenilo tvár krajiny globálnych korporácií. Zároveň nárast strategických aliancií zmenil spôsob chovania formálne nezávislých korporácií. Prevláda predstava, že aliancie znižujú priamu konkurenciu, zatiaľ čo vytvárajú zisk z produktivity, avšak tento fakt nebol doposiaľ nezvratne dokázaný. Takisto v týchto krajinách prebehla vlna privatizácií, ktorá prilákala značné priame zahraničné investície (hlavne v rozvojových a transformujúcich sa krajinách), avšak to tiež môže mať dôležitý vplyv na konkurenciu.

... prinajmenšom medzi rozvojovými krajinami...

Empirické štúdie naznačujú, že účinky na makroekonomickú koncentráciu hostiteľskej krajiny sú prinajmenšom výraznejšie v rozvojových krajinách, než vo vyspelých krajinách. To by mohlo vyvolať obavy, že vstup nadnárodných korporácií do menej rozvinutých krajín môže pôsobiť proti konkurencii. Navyše, zatiaľ čo mnoho dôkazov naznačuje, že vstup nadnárodnej korporácie zvyšuje úroveň produktivity v hostiteľských rozvinutých krajinách, dôkazy z rozvojových krajín sú slabšie. Tam, kde k takémuto zvyšovaniu prichádza, má jeho veľkosť a šírka priamu väzbu na prevažujúcu úroveň konkurencie.

... ale vo väčšine prípadov nie na úroveň, ktorá by bezprostredne ohrozovala konkurenciu.

Rastúca koncentrácia však má priamy dopad na konkurenciu a zdá sa, že sa líši podľa odvetví a hostiteľských krajín. Existuje pomerne málo priemyselných odvetví, v ktorých globálna koncentrácia dosiahla stupeň, ktorý vyvoláva skutočné obavy o konkurenciu, najmä pokiaľ príslušné trhy majú globálny rozsah. Navyše, vysoké stupne koncentrácie na náležito definovaných trhoch nemôžu mať za následok znižovanie konkurencie, pokiaľ sú vstupné a výstupné bariéry nízke, alebo pokiaľ sú spotrebiteľia v pozícii, kedy sa môžu chrániť pred vysokými cenami.

Stratégie ako zabrániť antikonkurenčným praktikám zahŕňajú otvorenosť voči zahraničnému obchodu a posilnenie pravidiel a praktík pre domácu konkurenciu.

Ak je ekonomicky žiaduce, aby bolo zahraničným konkurentom s dobrými výsledkami umožnené nahradiť menej produktívne domáce podniky, musí byť zavedená politika zaručujúca zdravý stupeň konkurencie. Najlepším spôsobom, ako to dosiahnuť, je rozšírenie príslušného trhu prostredníctvom otvorenosti hostiteľskej ekonomiky voči medzinárodnému obchodu. Navyše, pre minimalizáciu antikonkurenčných účinkov slabších firiem, opúšťajúcich trh je možné odporučiť prijatie efektívnosti posilňujúcich vnútroštátnych zákonov o konkurencii a zriadenie kontrolných orgánov. Keď sa posudzuje zlučovanie podnikov a hodnotí možné zneužitie dominantného postavenia, dôraz by sa mal klásť na ochranu konkurencie ako takej, a to viac, než na konkurujúce si subjekty. Moderná stratégia voči konkurencii sa zameriava na efektívnosť a ochranu spotrebiteľov; akýkoľvek iný prístup môže viesť k tomu, že stratégia voči konkurencii sa zredukuje na priemyselnú stratégiu, ktorá by nepriniesla dlhodobý prospech spotrebiteľom.

e) Rozvoj podnikov

FDI majú potenciál značne podnietiť rozvoj podnikania v hostiteľských krajinách. Priamy dopad na prevzatý podnik zahŕňa dosiahnutie synergie s nadnárodnou korporáciou, snahu o zvýšenie efektívnosti a zníženie nákladov v týchto podnikoch, a rozvinutie nových odborov činnosti. K zvýšeniu efektívnosti môže dôjsť aj v podnikoch, ktoré nemajú žiadnu väzbu, vzhľadom na to, že existuje patričný príklad podobných mechanizmov, aké sa uplatňujú v oblastiach technológie a ľudského kapitálu. V podnikoch, prevzatých nadnárodnými korporáciami je možné zdokumentovať značné zlepšenie ekonomickej efektívnosti, ktorá je však rozdielna v jednotlivých krajinách a odboroch. Najjasnejšie dôkazy o zlepšení nájdeme v priemysle s veľkým kapitálom. V tejto oblasti zapojenie podniku do väčšej korporácie obvykle prináša rast efektívnosti.

Prevzatie podniku obvykle vedie k prospešnej modernizácii vedenia a riadenia, čo musí zasiahnuť rovnováhu medzi zahraničnými a domácimi právomocami.

Prevzatie podniku, riadené zo zahraničia, vedie k zmenám vo vedení a riadení firmy. Nadnárodné korporácie obvykle zavádzajú svoje vlastné podnikové stratégie, vnútropodnikové praktiky a princípy zverejňovania informácií o prevzatých podnikoch (aj keď boli zaznamenané prípady, kedy sa poučili od svojich pobočiek), a spolu s prevzatím takisto prichádza mnoho zahraničných manažérov. Empirické výskumy zistili, že pokiaľ sú praktiky zahraničnej korporácie lepšie, než tie, ktoré prevažujú v hostiteľskej ekonomike, môžu podporiť podnikovú efektívnosť. Pokiaľ sú ale špecifické kompetencie danej krajiny pre manažérov v pobočkách prínosom, nadnárodná korporácia by sa mala usilovať o optimálnu kombináciu domáceho a zahraničného manažmentu.

Skúsenosti so zahraničnou účasťou na privatizácii boli pozitívne, aj keď opatrenia na posilnenie efektívnosti boli niekedy politicky kontroverzné.

Významný zvláštny prípad sa týka zahraničnej účasti na privatizácii štátom vlastnených podnikov. Skúsenosti, z ktorých mnohé pochádzajú z transformujúcich sa ekonomík východnej a strednej Európy, boli prevažne pozitívne; účasť nadnárodných korporácií na privatizácii dôsledne zvýšila efektívnosť kúpených podnikov. Avšak, vyskytli sa aj niektoré politické kontroverzie, pretože rast efektívnosti bol často spájaný so značnými stratami pracovných miest. Navyše, hodnota FDI v súvislosti s privatizáciou v transformujúcich sa krajinách môže čiastočne odzrkadľovať skutočnosť, že málo domácich strategických investorov malo k dispozícii dostatok financií. V týchto málo prípadoch, kedy do predtým verejne vlastnených podnikov boli privedení domáci súkromní investori, bol výsledkom značný rast efektívnosti.

Privatizácia verejných služieb v rozvojových krajinách mala niekedy za následok rast problémov so zabezpečením konkurencie.

Privatizácia verejných služieb je často veľmi citlivá, pretože tieto podniky majú mnohokrát monopolné postavenie na trhu, prinajmenšom v rámci svojho odvetvia v miestnej ekonomike. Nepochybne najlepšia privatizačná stratégia je spojenie privatizácie s otvoreným trhom na konkurenciu. V situácií, kedy privatizovaný objekt neostal do značnej miery reorganizovaný pred privatizáciou, miestne úrady sa pokúšajú prilákať zahraničných investorov sľubujúc im ochranu pred konkurenciou na určitý čas. V takýchto prípadoch je zvýšené zapotrebovanie na silný a nezávislý domáci regulačný dozor.

Úrady by mali využiť FDI ako nástroj vo svojej stratégii pri rozvoji podnikania a pri reštrukturalizácii.

Celkový obraz účinkov FDI na reštrukturalizáciu podnikovej sféry môže vyznieť príliš pozitívne, pretože investori si vybrali svoje ciele medzi podnikmi, majúcimi potenciál na zvýšenie produktivity. Avšak zo strategického pohľadu v tom nie je rozdiel, pokiaľ sa zahraniční investori líšia od domácich svojou schopnosťou či ochotou zvýšiť efektívnosť, či zaistiť nové obchodné príležitosti. Úrady, usilujúce sa o zlepšenie ekonomickej účinnosti svojich domácich obchodných sektorov majú podnety na povzbudenie FDI ako prostriedku na reštrukturalizáciu podnikovej sféry.

III. Priame zahraničné investície a záujmy ekologické a sociálne

Priame zahraničné investície sú schopné vďaka rozšíreniu kvalitných postupov a technológií v rámci nadnárodných podnikov a prostredníctvom ich následných presunov smerom k domácim podnikom priniesť sociálne a ekologické zisky hostiteľským ekonomikám. Avšak, existuje tu riziko, že podniky vlastnené v zahraničí použijú priame zahraničné investície na to, aby vyviezli produkciu, ktorá v domovských krajinách nie je povolená. V tomto prípade – a to predovšetkým tam, kde sa predstavitelia potenciálnej hostiteľskej krajiny snažia privábiť priame zahraničné investície – existuje riziko obmedzovania alebo zmrazovania regulačných mechanizmov. Prax však zaznamenala len málo dôkazov, ktoré by podporovali tieto rizikové scenáre.

Zatiaľ čo zodpovednosť leží predovšetkým na predstaviteľoch hostiteľskej krajiny, priame zahraničné investície majú silný potenciál prospievať ekológii.

Priamy dopad FDI na ekológiu je všeobecne pozitívny a to prinajmenšom tam, kde existuje adekvátne politika hostiteľskej krajiny. Samozrejme, nájdeme aj príklady z opačnej strany spektra, predovšetkým v určitých priemyselných a iných odvetviach. Na to, aby ekológia maximálne profitovala z priamej zahraničnej investície, sú najdôležitejšie miestne kapacity. To sa týka tak ekologických postupov, ako aj všeobecných technologických schopností podnikov v hostiteľskej krajine.

.. pretože nadnárodné podniky majú všeobecne „čistejšie“ a modernejšie technológie.

Technológie, ktoré sú transferované do rozvíjajúcich sa krajín v spojení s priamymi zahraničnými investíciami, sú obvykle modernejšie a ekologicky „čistejšie“ než bežne dostupné technológie v týchto krajinách. Navyše tam, kde miestna zamestnanosť a dodávateľské reťazce mali za následok všeobecný ekologický profit vo vzťahu k hostiteľskej ekonomike, boli zistené pozitívne objektívne faktory. Samozrejme sa vyskytujú aj prípady, kedy nadnárodné podniky do pobočiek presúvajú vybavenie, o ktorom prevláda názor, že je z ekologického hľadiska pre danú krajinu nevhodné. Použitie takýchto podradných technológií však obvykle nebýva v záujme spoločnosti; na tomto príklade iba uvádzame riziká, spojené s priamymi zahraničnými investíciami.

*Je len málo dôkazov, že nadnárodné podniky sú príčinou ,
porušovania ekologických štandardov v hostiteľskej krajine..*

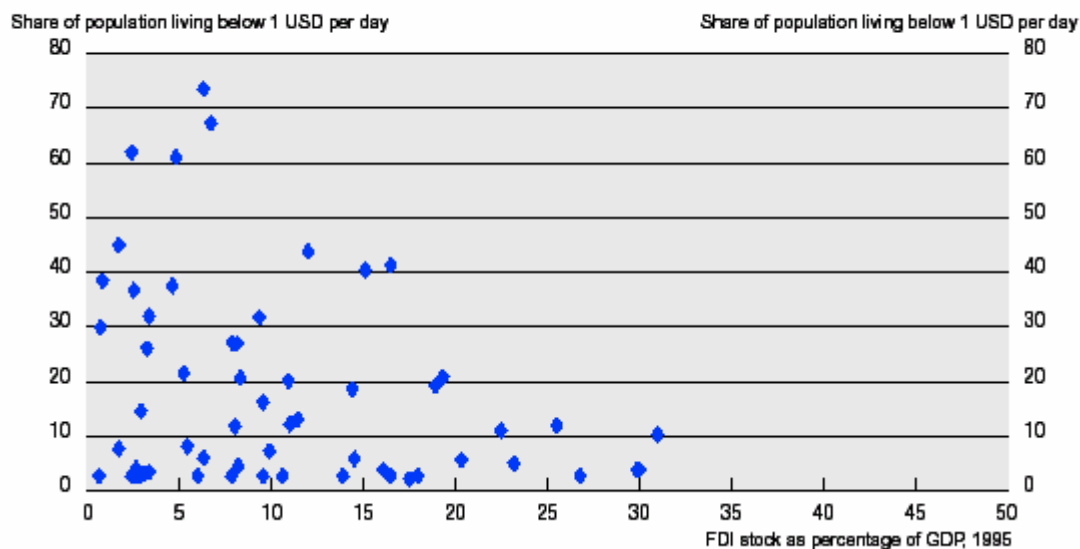
Empirické štúdie uvádzajú len malú podporu tvrdenia, že prílišné snahy podnikov prilákať priame zahraničné investície môžu viesť k „raju znečisťovania“ a k „závodu ku dnu“. Pravdepodobnosť výskytu „zmrazenia regulačných mechanizmov“ je ťažšie vyvrátiť z dôvodu nedostatku protikladných scenárov.. Náklady na to, aby podniky plnili ekologické predpisy, sú tak obmedzené (a náklady na to, aby si podnik udržal reputáciu v prípade vnímania ho ako nedodržiujúceho tie predpisy, tak vysoké), že väčšina nadnárodných podnikov umiestňuje výrobu do rozvíjajúcich sa krajín nezávisle na ekologických predpisov týchto krajín. Celkový prístup v tejto záležitosti záleží na kapitále a stupni záujmu o ekológiu v ostatných krajinách, kde pôsobia jednotlivé nadnárodné podniky.

*Priame zahraničné investície môžu pomôcť zvýšiť záujem
spoločnosti tým, že sa budú správať ako nástroj na zmiernenie
chudoby*

Empirické dôkazy negatívnych spoločenských dôsledkov priamych zahraničných investícií nie sú početné. Táto skutočnosť celkove podporuje názor, že zahraničné investície môžu pomôcť znížiť chudobu a zlepšiť sociálne podmienky (pozri tiež obr. 3).

Graf 3. Chudoba a vnútorný kapitál priamej zahraničnej investície (v 60-tich rozvojových krajinách)

Figure 3. Poverty and inward FDI stock (in 60 developing countries)

Zdroj: World Development Indications (Zobrazenie svetového rozvoja)

Podiel populácie žijúcej z menej než 1 US\$ na deň

Podiel populácie žijúcej z menej než 1 US\$ na deň

Celkový kapitál priamej zahraničnej investície ako percento HDP, 1995

Všeobecné dopady priamej zahraničnej investície na ekonomický rast sú podstatné. Štúdie zistili, že všeobecne vyššie príjmy v rozvojových krajinách proporcionálne prispievajú najchudobnejším segmentom populácie. Prospešný vplyv priamych zahraničných investícií na znižovanie chudoby môže byť potenciálne vyšší, ak sú priame zahraničné investície využité ako nástroj na rozvoj priemyslu so súčasným využitím pracovnej sily, a keď nadnárodné podniky využívajú pracovnú silu v súlade s medzinárodne uznávanými štandardami.

... predovšetkým preto, že väčšina nadnárodných podnikov má záujem o rozširovanie sociálnej súdržnosti a o pracovné podmienky. Samozrejme, v niektorých krajinách a odvetviach nájdeme príklady s opačným efektom.

Existuje len málo dôkazov o tom, že prítomnosť zahraničných spoločností v rozvojových krajinách vedie k všeobecnému zhoršeniu základných sociálnych hodnôt, akými sú napríklad základné pracovné podmienky. Na druhej strane, empirické štúdie našli pozitívny vzťah medzi priamymi zahraničnými investíciami a právami pracujúcich. Zlé pracovné podmienky môžu pre priame zahraničné investície pôsobiť ako odstrašujúci prostriedok, a to v závislosti od záujmov investora a jeho reputácie v ostatných krajinách sveta, ako aj od jeho strachu zo sociálnych nepokojov v hostiteľskej krajine. Problémy však môžu vznikáť v rôznych súvislostiach. Napríklad EPZ (Export Processing Zone – zóna rozvoja vývozu), ktorá zohráva nezanedbateľnú úlohu v mnohých rozvojových krajinách, môže, ako uvádzajú niektoré zdroje, vyvolávať znepokojenie týkajúce sa rešpektu voči základným sociálnym hodnotám.

IV. Záver: zisky a náklady

Hlavným politickým záverom, ktorý môže zo štúdie vyplývať, je fakt, že ekonomický prospech priamej zahraničnej investície je prospechom reálnym, ale neprichádza automaticky. Pre získanie najväčšieho možného prospechu z prítomnosti zahraničného podniku je najdôležitejšie vytvoriť zdravé prostredie pre obchod, čo následne stimuluje tak domáce, ako aj zahraničné investície, a to vrátane podnetov na inovácie, a prispieva k vytvoreniu bežného konkurenčného prostredia.

Výška zisku z prítomnosti priamej zahraničnej investície závisí od snáh hostiteľských krajín nastoliť v týchto krajinách zodpovedajúci systém ...

Čisté zisky z priamej zahraničnej investície sa neobjavujú náhodne a ich veľkosť sa líši v závislosti od hostiteľskej zeme a celkového kontextu. Faktory, ktoré v niektorých rozvojových krajinách znižujú plné zisky priamej zahraničnej investície, zahŕňajú aj úroveň všeobecnej vzdelanosti a zdravia, technologickú úroveň podnikov hostiteľskej krajiny, nedostatočnú otvorenosť obchodu, slabú konkurenciu a neadekvátne regulačné mechanizmy. Naopak, vyššia úroveň technológie, vzdelanosti a infraštruktúry v rozvojových krajinách mimo iného poskytuje možnosť lepšie využiť prítomnosť zahraničných podnikov na miestnych trhoch.

... ale dokonca aj krajiny, ktoré sa prejavujú horšie, môžu mimo iného ťažiť z využitia priamych zahraničných investícií ako z doplnku ku vzácnym finančným zdrojom.

Dokonca aj krajiny na úrovni ekonomického rozvoja, kde z prítomnosti zahraničného podniku nevznikajú pozitívne faktory, je možné z vnútorných priamych zahraničných investícií ťažiť, a to prostredníctvom ich obmedzeného prístupu k medzinárodným fondom. Uvoľnením finančných obmedzení priamej zahraničnej investície je umožnené hostiteľskej krajine dosiahnuť vyššiu mieru rastu, ktorá všeobecne vyplýva z rýchlejšieho vzniku hrubého fixného kapitálu. Prípadný ekonomický efekt priamej zahraničnej investície na hospodárstvo s malými vonkajšími zdrojmi financovania potom závisí predovšetkým od politiky, presadzovanej predstaviteľmi hostiteľskej krajiny. Ďalšie rozdiely môže takisto spôsobiť skladba odvetví v dotyčnom hospodárstve. Zatiaľ čo odvetvie služieb môže byť v mnohých rozvojových krajinách vyvinuté slabo a nie je schopné prilákať veľké toky priamych zahraničných investícií, ťažobný priemysel v krajinách s bohatými prírodnými zdrojmi sa pomocou zahraničných investorov môže rozvíjať ziskovo.

Ekonomické zmeny spôsobené prítomnosťou priamych zahraničných investícií môžu priniesť niekoľko nepriaznivých efektov na usporiadanie a zamestnanosť v krajine. Obidve kategórie by mali byť kategóriami dočasnými, ale ich trvanie môže byť dlhšie a priebeh zmien môže byť sťažený neprítomnosťou zodpovedajúcich politických reakcií.

Okrem vyššie uvedených potenciálnych nevýhod priamych zahraničných investícií sa môžu objaviť aj niektoré mikroekonomicky orientované problémy. Napríklad, zatiaľ čo všeobecný vplyv priamych zahraničných investícií na rozvoj podnikania a produktivitu je väčšinou pozitívny, prináša so sebou aj zmeny v distribúcii a potrebu reštrukturalizácie priemyslu hostiteľskej krajiny. Zmeny vyvolávajú úpravu nákladov a proti nim sa stavajú spoločenské skupiny, ktoré neočakávajú, že na týchto zmenách získajú. Štrukturálna strnulosť hostiteľského hospodárstva tieto náklady zvyšuje a tam, kde sú trhy práce príliš pomalé na to, aby zaistili pre osoby, ktorých sa reštrukturalizácia dotýka, nové príležitosti, nie sú tieto náklady malé. Znižovanie nákladov je navyše účinnejšie za predpokladu, že niektoré procesy sú flexibilné a sú sprevádzané makroekonomickou stabilitou a použitím zodpovedajúcich právnych a regulačných mechanizmov. Zodpovednosť za tieto procesy leží predovšetkým na predstaviteľoch hostiteľských krajín, avšak úloha materských krajín nadnárodných podnikov a medzinárodného fóra takisto nie je zanedbateľná.

Priame zahraničné investície majú tendenciu pôsobiť ako katalyzátor, podporujúci silné a slabé stránky hostiteľskej ekonomiky. Týmto spôsobom prinášajú priame zahraničné investície hostiteľskej ekonomike svoje výhody, ale aj svoje problémy.

V prípadoch, kedy sú domáce právne, konkurenčné a ekologické mechanizmy slabé, alebo nedostatočne vynuocované, nemusí byť prítomnosť finančne silného zahraničného podniku postačujúca na to, aby napomáhala ekonomickému rozvoju – aj keď existujú príklady (z oblasti finančnictva), kedy vstup nadnárodných podnikov založených v jednej z členských krajín OECD k rastu priemyselných štandardov prispel. Tam, kde ekonomické a právne mechanizmy vytvárajú pre obchod zdravé prostredie, má vstup zahraničného investora tendenciu stimulovať obchodné odvetvie hostiteľskej krajiny, či už prostredníctvom konkurencie, vertikálnych spojení alebo demonštračného efektu. O priamych zahraničných investíciách sa dá povedať, že v prostredí hostiteľskej krajiny pôsobia ako katalyzátor, podporujúci slabé a silné stránky. Existuje však aj možnosť, že priame zahraničné investície zhoršujú problémy v „nekontrolovaných zónach“, zatiaľ čo v krajinách s priaznivejšími obchodnými podmienkami a lepším dozorom využívajú tamojšie výhody. Táto skutočnosť pôsobí ako posilnenie cieľov, stanovených v oblasti potrieb hostiteľskej (a domácej) krajiny – totiž pracovať na vylepšení regulačných a právnych systémov a ostatných prvkov, ktoré napomáhajú zvýšiť konkurencieschopnosť obchodných odvetví.

Štáty by všeobecne nemali zakladať svoje rozvojové stratégie na prospechu, ktorý plynie z priamej zahraničnej investície. Na vnútorné priame zahraničné investície by sme mali hľadiť viac ako na dôležitú podporu lokálnych snáh, než ako na hlavný zdroj rastu.

Priame zahraničné investície, takisto ako oficiálna podpora rozvoja, nemôžu byť hlavným zdrojom pre vyriešenie rozvojových problémov chudobných krajín. S priemerným vnútorným kapitálom priamych zahraničných investícií, predstavujúcim 15% hrubého domáceho kapitálu v rozvojových krajinách, pôsobí investícia skôr ako dôležitá podpora domáceho fixného kapitálu, než ako primárny zdroj financií. Krajiny neschopné lokálneho zvyšovania fondov do investícií pravdepodobne z priamych zahraničných investícií profitovať nebudú. A podobne, zatiaľ čo priame zahraničné investície môžu významne prispieť k formovaniu ľudského kapitálu, transferu kompletných technológií, reštrukturalizácii podnikania a k zvýšenej súťaživosti, predstavitelia hostiteľskej krajiny musia prejavovať základné úsilie o pozdvihnutie úrovne vzdelanosti, investícií do infraštruktúry a o zlepšenie zdravého domáceho obchodného prostredia. Domáce pobočky nadnárodných podnikov majú potenciál tieto snahy podporovať a zahraničné alebo medzinárodné agentúry im v tom môžu napomáhať, napríklad rozsahom budovania kapacít. Avšak blahodarný efekt priamych zahraničných investícií zostáva možnosťou, vyplývajúcou z primeranej politickej reakcie, realizovanej zodpovednými národnými predstaviteľmi.

V. Politické odporúčania

Čerpanie prospechu z priamych zahraničných investícií závisí od realizovanej politiky. Zahraniční investori sú ovplyvnení tromi širokými skupinami faktorov: očakávanou ziskovosťou jednotlivých projektov; pohodlím, s akým sa môže činnosť pobočiek v danej krajine integrovať do globálnych stratégií investorov; a celkovou kvalitou prostredia hostiteľskej krajiny. Niektoré dôležité parametre, ktoré môžu znižovať očakávanú ziskovosť (napr. veľkosť miestneho trhu a jeho geografická poloha), sú mimo oblasti možného vplyvu tvorcov politiky. Navyše, ziskovosť jednotlivých investičných projektov v rozvojových krajinách je v mnohých prípadoch pravdepodobne prinajmenšom taká istá, ako kdekoľvek inde. Na druhej strane rozvinuté ekonomiky majú, pokiaľ ide o druhý a tretí faktor, jasnú výhodu, čo môže spôsobiť, že predstavitelia krajín s menej vyvinutou ekonomikou učinia politické kroky, aby sa im vyrovnali. Prioritné postavenie majú dôležité faktory, ako sú napr. infraštruktúra hostiteľskej ekonomiky, jej integrácia do svetového obchodného systému a zodpovedajúce schopnosti národa.

a) Výzvy pre predstaviteľov hostiteľských krajín

Silná politika priamych zahraničných investícií a politika vedúca k rozvoju domáceho podnikania sú si rovné.

Silná politika hostiteľskej krajiny smerujúca k prilákaniu priamych zahraničných investícií a následnému prospechu, vyplývajúcej z prítomnosti zahraničnej spoločnosti je na rovnakej úrovni ako politika mobilizácie domácich zdrojov pre produktívne investovanie. Ako uvádza Monterrejská deklarácia, domáce zdroje vo väčšine prípadov zaisťujú vybudovanie základov pre samostatný rozvoj. Konkurencieschopné prostredie domáceho obchodu je dôležité nielen pre mobilizáciu domácich zdrojov, ale aj pre prilákanie a následné efektívne využitie medzinárodných investícií.

Delia sa do troch kategórií, a to..

Ako ukazujú skúsenosti členov OECD a ostatných krajín, merítka, ktoré sú k dispozícii predstaviteľom hostiteľských krajín, sa delia do troch kategórií: zlepšenie všeobecných makroekonomických a inštitucionálnych mechanizmov; vytvorenie lákavého a ústretového prostredia pre priame zahraničné investície; a postavenie infraštruktúry, technologických a ľudských schopností na úroveň, z ktorej bude možné v prítomnosti zahraničného kapitálu plne profitovať.

... makroekonomická stabilita a kvalita finančných prostriedkov

Prvý z týchto bodov je založený na skutočnosti, že všetky ekonomické aspekty hostiteľskej krajiny a aspekty vládnych postupov ovplyvňujú investičné podmienky. Konečným cieľom pre politikov musí byť teda snaha o čo najväčšiu ekonomickú stabilitu a možnosť predvídať chovanie inštitúcií v rámci daných pravidiel.

Silnú podporu majú nasledujúce odporúčania (makroekonomické a finančné prispôsobovanie prostredia nebolo cieľom hlavnej správy):

- Usilovať sa o silnú makroekonomickú politiku, smerovanú k udržovanému vysokému ekonomickému rastu a zamestnanosti, o cenovú stabilitu a o udržateľný externý prospech.
- Presadzovať strednodobý fiškálny poriadok, účinný a presný daňový systém a opatrnú politiku zadĺženia verejného sektora.
- Posilňovať domáce finančné systémy tak, aby domáce finančné zdroje boli schopné podporovať a dopĺňať zahraničné investície. Prioritnou oblasťou je rozvoj kapitálových trhov a finančných nástrojov vedúcich ku zvýšeniu úspor a k následnému zaisteniu dostatočného dlhodobého kreditu. To pomôže zmierniť všeobecné finančné problémy a umožní miestnemu podnikaniu rozvíjať sa tak, aby dokázalo využiť obchodné príležitosti, ktoré sa objavia pri príchode zahraničných podnikov. Na základe tohoto procesu dôjde k uplatňovaniu mnohostranne dohodnutých finančných pravidiel.

... vylepšené konkurencieschopné prostredie ...

Vytváranie prostredia pre priame zahraničné investície je všeobecne zhodné s najlepšími spôsobmi tvorby dynamického a konkurenčného domáceho obchodného prostredia. Hlavnými nástrojmi na prilákanie zahraničných investorov a získavanie prospechu z ich prítomnosti pre domácu ekonomiku sú princípy transparentnosti (a to tak tie, ktoré sa týkajú regulačných krokov hostiteľskej krajiny, ako aj tie, ktoré sa týkajú praktík v obchodnom odvetví) a nulová diskriminácia. K priamym zahraničným investíciám pravdepodobne nedôjde, ak investori dokonale nerozumejú prostrediu, v ktorom sa majú pohybovať. Nedostatočná priehľadnosť môže navyše viesť k nezákonným a iným neetickým praktikám, čo všeobecne oslabuje obchodné prostredie hostiteľskej krajiny (Tab. 2). V tejto súvislosti by mali predstavitelia hostiteľskej krajiny podniknúť nasledujúce kroky:

- Posilniť svoje snahy o upevnenie právneho štátu a o vytvorenie dobrej vlády, vrátane posilnenia snáh o potlačenie korupcie a upevnenia politických a regulačných mechanizmov (napr. týkajúcich sa konkurencie, finančných správ a ochrany duševného vlastníctva) tak, aby oživil dynamický a dobre fungujúci obchodný sektor. Taká politika bude prosperovať klíme priamych finančných investícií prostredníctvom ich vplyvu na transparentnosť. Dôležité sekundárne vplyvy na schopnosť krajiny prilákať investorov takisto vzniknú prenesením väčšieho podielu neformálnej ekonomiky na otvorené pole.
- Pracovať smerom k zvýšeniu otvorenosti pre zahraničný obchod, takže sektor domáceho podnikania sa bude môcť plne podieľať na globálnom hospodárení. Tento prístup by mal byť spojený so snahami pozdvihnúť konkurencieschopnosť obchodného sektora. Takto určený prístup by umožnil väčšie otvorenie sa obchodu tak na domácom, ako aj na medzinárodnom poli, ktorý ide ruka v ruke s ochranou proti negatívnym efektom, ktoré by prípadne mohli nastať. Navyše, úspešná eliminácia globálnych a regionálnych bariér znamená, že krajiny, ktoré sa na nej podieľajú, sú pre priame zahraničné investície prítiahlivejšie, a to vďaka sprievodnému javu – rozširovaniu „dotyčného“ trhu.
- Uchovať v národnej legislatíve nediskriminačné princípy a realizovať kroky na ich posilnenie na všetkých úrovniach vlády a verejnej administratívy. Ak vezmeme do úvahy dôležitosť konkurencie pre umiestnenie zdrojov a podporovaný ekonomický rast, je jedným z hlavných predpokladov nutnosť, aby zahraniční záujemcovia boli schopní konkurencie bez poškodzovania vlády a aby domáci podnikatelia neboli zahraničnými podnikateľmi nutne znevýhodnení.

Tab. 2 Transparentnosť hostiteľskej krajiny

Medzi prvkami tvorby konkurencieschopného prostredia, ktoré môžu byť ovplyvňované politikou, je transparentnosť pravdepodobne tým najdôležitejším. Prípadové štúdie prichádzajú napríklad s predpokladmi, že spoločnosti môžu potenciálne chcieť investovať v krajinách s právnymi a regulačnými režimami, ktoré nemusia byť označované za „priateľské pre investorov“ len za predpokladu, že sú schopné dosiahnuť v prostredí, v ktorom sa budú pohybovať, určitú jasnosť. Na druhej strane sa zdá, že existujú určité vstupné úrovne transparentnosti, na základe ktorých sa obchodné podmienky stanú tak nepriehľadné, že prakticky žiadny investor nebude chcieť, aj napriek existujúcim ponukám, na tento trh vstúpiť. Ďalším dôležitým faktorom, spojeným s transparentnosťou, je stupeň sociálnej súdržnosti a stability hostiteľskej krajiny. Nedostatok súdržnosti a stability vo väčšine prípadov zvyšuje riziko pre investorov a pre zahraničné podniky môže znamenať poškvrnenie ich reputácie.

Potreba transparentnosti sa vzťahuje tak na kroky, realizované predstaviteľmi krajín, ako aj na širšie obchodné prostredie hostiteľskej krajiny. Ak vezmeme do úvahy možnú nezvratnosť priamych zahraničných investícií, potom neistoty, týkajúce sa legislatívy a vládnych tlakov pôsobia ako väčšie prekážky a spôsobujú zvyšovanie rizikových poistiek a strachu z diskriminačného zaobchádzania. Netransparentné obchodné prostredie hostiteľskej krajiny zvyšuje náklady na informácie, odvracia postupy spoločnosti smerom k aktivitám, hľadajúcim zisk a môže spôsobiť zvýšenie kriminality, napr. korupcie. Tieto problémy ležia na bedrách obchodného sektora hostiteľskej krajiny a pravdepodobne pôsobia ako ešte väčší strašák pre nezásvätených, ktorým nie sú dostupné miestne informácie.

Náklady predstaviteľov hostiteľskej krajiny a podnikov na dosiahnutie vysokej úrovne transparentnosti (aj napriek tomu, že nie sú zanedbateľné) je potrebné porovnať so značnými nákladmi na domáce a zahraničné investície, ktoré smerujú k udržaniu netransparentného národného obchodného prostredia. Inštitúcie, pôsobiace v domácich krajinách a medzinárodné organizácie môžu pomôcť predstaviteľom hostiteľskej krajiny ku krokom smerujúcim k budovaniu týchto schopností.

Priame zahraničné investície často prispievajú k vytvoreniu transparentnejšieho prostredia. Existujú prípady, kedy prítomnosť zahraničnej spoločnosti podporila otvorenejšie vládne postupy tým, že zvýšila spoločnú priehľadnosť podnikania a pomohla v boji proti korupcii. Všeobecne povedané, tým, že presvedčíme nadnárodné podniky sledovať verejne schválené postupy, ako napr. Dohoda OECD o boji s úplatkárstvom zahraničných verejných úradníkov, Deklarácia o medzinárodných investíciách a Sprievodca medzinárodným podnikaním, predstavitelia domácej krajiny môžu prispieť k pozdvihnutiu štandardov spoločnej sociálnej zodpovednosti v hostiteľských krajinách.

... a zvyšovanie dotyčnej infraštruktúry

Aby všetci získali maximálny prospech zo spoločnej prítomnosti v národnej ekonomike, je potrebné, aby boli dostatočne rozvinuté domáce možnosti, technológia a infraštruktúra. Domácom podnikateľom je treba umožniť plné využitie výhod, ktoré vytvoria zahraničím vlastnené podniky. Predstavitelia hostiteľskej krajiny by teda mali – vzhľadom na rovnováhu medzi nákladmi a očakávanými ziskami a s ohľadom na stav vývoja domácej ekonomiky – podniknúť nasledujúce kroky:

- Lokalizovať a zlepšiť kvalitu potrebnej fyzickej a technologickej infraštruktúry. Prítomnosť takejto infraštruktúry je pre prilákanie nadnárodných podnikov veľmi dôležitá, pretože umožňuje národným podnikom zapojiť technologické výhody, sprístupnené vďaka zahraničným podnikom do vlastnej výroby a uľahčuje ich rozmiestnenie po hostiteľskej ekonomike. Tým, že ODA (Official Development Assistance, Oficiálna rozvojová pomoc) podporí tieto investície, významne pomôže snahám o zlepšenie infraštruktúry.
- Vzhľadom na dôležitosť širokej základnej vzdelanosti pre rozvoj, pozdvihnúť základnú úroveň vzdelanosti národných pracovných síl. Zásoba zvláštnych schopností, presahujúcich základnú vzdelanosť, by mala byť vybudovaná skôr na základoch existujúcich schopností hostiteľskej ekonomiky, než na zameraní na krátkodobé alebo špecifické potreby jednotlivých zahraničných podnikov. Zdravá pracujúca populácia je potrebná a táto skutočnosť si žiada základnú zdravú verejnú infraštruktúru (napr. čistú vodu).
- Medzinárodne schváliť nástroje. Pre vnútorné práva v krajinách sú dôležité snahy obmedziť prácu detí, eliminovať diskrimináciu na pracovisku a odstrániť prekážky, brániace kolektívnym zmluvám. Tieto snahy takisto slúžia na zlepšenie schopností a zvýšenie motivácie pracovnej sily a zjednodušujú spojenie s nadnárodnými podnikmi, pôsobiacimi na vyšších úrovniach. Navyše, porovnateľne silné ekologické a sociálne systémy sa pre krajiny, ktoré sa pokúšajú prilákať medzinárodných investorov, pôsobiacich na vyšších úrovniach, stávajú stále dôležitejšími.
- Dôkladne zvážiť účinky uloženia požiadaviek na výkony zahraničných investorov. Štáty by si mali radšej priat' prehodnotenie niektorých programov sami, než ospravedlňovanie požiadaviek na výkon ako potrebnú protiváhu všeobecných podmienok pre priame investície do rozvoja. Navyše by si mali uvedomiť, že takéto požiadavky môžu byť, pri snahách o prilákanie kvalitnejších priamych investícií, kontraproduktívne.

b) Výzvy stojace pred predstaviteľmi domácich krajín

*Predstavitelia domácich krajín môžu napomáhať
snahám hostiteľských krajín, napríklad.*

Zatiaľ čo predstavitelia hostiteľských krajín by mali niesť hlavný nápor politických opatrení, nutných pre profitovanie zo zahraničných rozvojových investícií, materské krajiny nadnárodných podnikov – a všeobecne krajiny rozvinutého sveta – by si mali uvedomiť cesty, prostredníctvom ktorých ich domáca politika ovplyvňuje rozvojové krajiny. Týmto spôsobom sú zisky, pochádzajúce zo zvýšenej medzinárodnej integrácie obchodu a z rozptylu technológií, ako je to uvedené v tejto správe, výrazne ovplyvnené politikou rozvinutých krajín.

... liberalizáciou režimu ich zahraničného obchodu...

Celosvetovému ekonomickému vývoju významne prospieje ďalšia liberalizácia obchodu a bude prospievať tak rozvinutým, ako aj rozvojovým krajinám. V kontexte priamych zahraničných investícií získavajú obchodné stratégie rozvinutých (domácich) krajín ďalší rozmer, pretože dôležitý podiel priamych zahraničných investícií závisí od obchodu, realizovaných medzi týmito podnikmi. Obchodné bariéry a podpory, zamerané na obmedzený dovoz do rozvinutých krajín v súčasnej dobe zvyšujú náklady rozvojových krajín (a ich veľkosť pravdepodobne presahuje prílev medzinárodnej pomoci). Predstavitelia rozvinutých krajín by mali zvýšiť schopnosť rozvojových krajín pritiahnúť zahraničné investície krokmi, smerujúcimi k obmedzeniu a k eventuálnej eliminácii týchto bariér a podpôr.

... podporou transferov technológií do rozvojových krajín,

Vlády domácich krajín potrebujú odhadnúť efekty, ktoré môže mať ich technologická politika na transfer technológií do hostiteľskej ekonomiky. Predstavitelia by mali prispieť k pozitívnemu výsledku podporou nadnárodných podnikov pri zvažovaní technologických potrieb hostiteľských krajín. Sprievodca nadnárodným podnikaním, dokument OECD, ktorý členské krajiny sú povinné podporovať, okrem iného uvádza, že podnikanie by malo prijať za svoje postupy, ktoré „umožňujú prevod a rýchle rozšírenie technológií a know-how s ohľadom na ochranu práv duševného vlastníctva“*. Nutnosť, aby vlády domácich krajín zohrávali túto úlohu s ohľadom na menej rozvinuté krajiny, je vyzdvihnutá Článkom

* Deklarácia a rozhodnutie OECD o medzinárodných investíciách a nadnárodných podnikoch, Dodatok 1, Sekcia VII.2

66 (2) Zmluvy TRIPS (TRIPS – Trade-Related Intellectual Property Rights – Práva duševného vlastníctva spojená s obchodom), ktorý hovorí:

„Členovia rozvinutých krajín by mali urobiť kroky, smerujúce k podnikom a inštitúciám na obchodných územiach za účelom zvyšovania a podpory prevodu technológií do menej rozvinutých krajín, aby im umožnili vytvoriť silný a životaschopný základ pre podnikanie.“

... revíziou vlastnej politiky na prilákanie priamych zahraničných investícií

Pri uvedení si skutočnosti, že rozvojové a rozvinuté krajiny si v investičných projektoch nekonkurujú, by si mali rozvinuté krajiny stále viac uvedomovať dopad svojich krokov na podporu vnútorných priamych investícií na schopnosť rozvojových krajín prilákať priame investície do rozvoja.

... a využívaním súčinnosti priamych zahraničných investícií a oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA)

Ďalšia oblasť pôsobenia je spojená so zlepšovaním spolupráce medzi tokmi priamych investícií do rozvoja a ODA. ODA bola v istých najmenej rozvinutých krajinách jedinou náhradou za neadekvátne priame investície do rozvoja, existujú však dôkazy, že premyslene ciele rozvojová pomoc môže napomáhať využívať toky priamych investícií do rozvoja a vytvárať mocný kruh stúpajúcich úspor a investícií. ODA sa môže využiť na podporu alebo rozvoj inštitúcií, alebo politiky v rozvojových krajinách. To pomáha vytvoriť vhodné prostredie pre domáce úspory a pre domáce a zahraničné investície a rast. Niektoré darcovské a prijímajúce krajiny už v týchto intenciách pracujú. Fondy ODA sa môžu použiť na podporu týchto oblastí, ktoré sú investormi pri realizácii investičných rozhodnutí považované za dôležité, a to najmä pomocou hostiteľským krajinám pri dosahovaní niektorých úrovní, vytýčených v predchádzajúcej časti. Snahy zlepšiť fyzickú infraštruktúru, ľudský kapitál a zdravie sú v rozvojových krajinách snahami kľúčovými. Navyše ODA môže prostredníctvom svojho vplyvu na spoločenskú súdržnosť pomôcť rozvojovým krajinám vytvoriť viacej lokalít, ktoré by boli atraktívne pre priame zahraničné investície.

c) Úloha nadnárodných podnikov

.. nadnárodné podniky majú aj zodpovednosť..

Súkromný sektor (predovšetkým zahraniční investori) hrá pri vytváraní ekonomického rastu dôležitú úlohu a podporuje dosiahnutie schválených rozvojových cieľov. Preto je spôsob, akým sa súkromné podniky chovajú a sú obhospodarované, dôležitý pre maximalizáciu ziskov z priamych zahraničných investícií pre ekonomický rozvoj. Krajiny OECD založili niekoľko iniciatív, smerujúcich k zvýšeniu zodpovednosti. Medzi ne patrí Sprievodca OECD pre nadnárodné podnikanie.

... ako bolo dohodnuté napríklad prostredníctvom Sprievodcu OECD pre nadnárodné podnikanie ...

Spolu s ustanoveniami pre národné pôsobenie a s ostatnými časťami Deklarácie OECD o medzinárodných investíciách a nadnárodnom podnikaní, sú v Smerniciach pre nadnárodné podnikanie zhromaždené dobrovoľné pravidlá a princípy, vhodné pre zodpovedný obchod, doporučené 36 vládami členských aj nečlenských krajín OECD, smerované nadnárodným podnikom, pôsobiacim v ich zemi, aj mimo nej. Tieto odporúčania je možné považovať za priblíženie sa k tzv. Development Agenda (Program rozvoja), ktorý sa teraz obracia k medzinárodnej komunite v oblastiach, ako napr. transfer technológií, pravidlá pre riadenie ľudských zdrojov, transparentnosť a konkurencia. Spoločnosti by sa takisto mali zdržať snáh o udelenie výnimiek z národných, ekologických, pracovných a zdravotných pravidiel.

... a podľa kódexov vedenia, napísaných samotnými podnikmi.

Nadnárodné podniky sa pokúsili odpovedať na verejné záujmy prostredníctvom rôznych politických vyhlásení alebo kódexov správania, v ktorých zverejnili svoje záväzky v rôznych oblastiach obchodnej etiky a právneho súladu. Boli vytvorené riadiace systémy, ktoré pôsobia tak, aby týmto záväzkom vyhovelí, a objavilo sa mnoho štandardizovaných systémov riadenia. Smernice môžu využívať vlády, obchodné a iné organizácie. Ich využívanie podporí tieto iniciatívy a získa sa väčší počet spoločností, hľadajúcich tie najlepšie cesty rozvoja.

d) Dôležitosť medzinárodnej spolupráce

Medzinárodná spolupráca je stále najdôležitejšia...

Medzinárodná spolupráca, či už pod vlajkou medzinárodnej organizácie, alebo dvojstranná, môže pomôcť a posilniť snahy, spojené s priamymi zahraničnými investíciami do rozvoja hostiteľských krajín aj nadnárodných podnikov (pozri predch. časť). Pridaná hodnota spolupráce v kontexte domácich krajín alebo v širšom kontexte rozvinutých krajín spočíva v skutočnosti, že vyššie uvedené politické ciele nemôžu dosiahnuť krajiny, ktoré sa o ich dosiahnutie snažia samé. Širšie zjednotenie vyššie uvedených politických krokov je nad možnosť mnohých chudobnejších národov. Tým vznikajú príležitosti pre ostatné krajiny a organizácie, príležitosti na pomoc prostredníctvom krokov, zameraných na technickú pomoc a rozvoj schopností.

.. a to nielen v oblastiach, akou je budovanie schopností investícií,

Berúc do úvahy Deklarácie z Monterrey a z Dohy, ktoré uvádzajú budovanie schopností ako prioritnú oblasť medzinárodnej spolupráce, by mali medzinárodné organizácie a zodpovedné národné agentúry starostlivo stanoviť potrebu aktivít na poli medzinárodných investícií – najmä pokiaľ ide o priame zahraničné investície. Kroky k sústredenému budovaniu schopností rozvojových krajín by sa mali zameriavať na pomoc rozvojovým krajinám, a to predovšetkým z hľadiska rozvoja silnejších kompetencií v nasledujúcich oblastiach: všeobecné kroky smerované k dopytu; formulácia a implementácia široko zameraných politík smerom k priamym zahraničným rozvojovým investíciám; a špecifická štruktúra pre vyjednávanie a uskutočňovanie medzinárodných zmlúv, spojených so zahraničnými investíciami.

OECD je stvorená, aby prispievala k realizácii týchto cieľov..

OECD nesie rozhodujúcu zodpovednosť, mala by sa totiž chovať ako fórum pre zdieľanie skúseností členov so zvyšovaním možností a s investičnými nástrojmi spolupráce. Jedinečná metodika OECD sa spolieha na skupinové hodnotenia (ang. *peer review*) porovnávacie procesy (ang. *benchmarking*), založené na dlhodobom testovaní politík priamych zahraničných rozvojových investícií, na odporúčaní vlád s rôznymi vyhlídkami a kultúrami na sledovaní procesov.

... čo musí byť zhodne realizované niekoľkými medzinárodnými organizáciami.

Úspech tohto prístupu bude závisieť na mechanizme pre spoločné využívanie zdrojov pre budovanie kapacít a odbornú pomoc. Výzvy sú tak rozsiahle, že žiadna samotná inštitúcia nemôže adekvátne vyhovovať potrebám rozvojových krajín. Z toho vyplýva potreba širšej spolupráce medzi investíciami a pomocnými agentúrami, a pre inštitucionálnu podporu oblastných predstaviteľov pomocných agentúr je potrebné byť v širšom rozsahu investičných aktivít zapojený do budovania kapacít. Kroky realizované týmto smerom predpokladajú, že medzinárodné organizácie dajú investičnému budovaniu kapacít vysokú prioritu, a to tak na úrovni vedenia, ako aj na úrovni jednotlivých oblastí.

Tento prehľad je prekladom výňatkov z publikácie OECD vydanej pod anglickým a francúzskym názvom:

Foreign Direct Investment for Development: Maximising Benefits, Minimising Costs

L'investissement direct étranger au service du développement: Optimiser les avantages, minimiser les coûts

© 2002, OECD.

Publikácie OECD a *Prehľady* možno získať bezplatne cez internetové kníhkupectvo OECD na www.oecd.org/bookshop
Napíšte „overview“ (prehľad) v poli „Title search“ na strane internetového kníhkupectva alebo napíšte názov anglickej publikácie
(*Prehľady* sú spojené s pôvodnými publikáciami v angličtine)

Prehľady pripravuje

Divízia autorských práv a prekladov riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie.

email : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Reprodukcia tohto *Prehľadu* je dovoľená, ak sú spomenuté autorské práva OECD a názov pôvodnej publikácie